

RESA MED 5000 BÖCKER

På planet till Algeriet var jag nervös. 5000 exemplar av *Pojken som levde med strutsar* borde vara tryckta av bokförlaget Casbah i Alger. Hade de verkligen blivit tryckta? Och hur skulle jag kunna frakta 5000 böcker 200 mil genom öknen? Utan kostnad dessutom.

Foto: Monica Zak

Bakgrunden var att det algeriska förlaget givit ut boken på arabiska 2007. Då hade jag rest till de västsahariska flyktinglägren i Algeriet med 200 ex av boken. Historien om strutspojken tillhör den muntliga traditionen i lägren, han hade funnits på riktigt och det var en av flyktingarna, hans son Ahmed Hadara, som berättat historien för mig. På hans och andra flyktingars berättelser hade jag byggt boken. Att överlämna boken till sonen och sen dela ut resten till skolor blev oförglömlig, en sån glädje.

Den allra största entusiasten var Khalil Sidmahamad, minister i den västsahariska skuggregeringen som finns i lägren.

– Det här är den första boken om oss, sade han bl.a. Vi vill ha fler exemplar.... Vi behöver 20.000 exemplar på arabiska. De ska delas ut till alla skolor och bli läst av kvinnorna, ungdomar, ja alla...

På lägrens utbildningsministerium tyckte man det var oerhört intressant att en bok som utspelar sig hos dem i öknen blir läst och älskad i Sverige. De önskade sig en handbok om hur svenska lärare har arbetat.

VEM VILL TRYCKA?

Tillbaka i Sverige försökte jag hitta organisationer som kunde bekosta tryckning av fler böcker och en handbok. Ansökningar skrevs, men inga pengar beviljades, till och med Svenska Institutet sade nej till handboken. Först 2009 blev projektet antaget av BiS och medlemmar började samla in pengar på bibliotek, på bokmässor, via flygblad, tidningen Västsahara och VästsaharaAktionens webbplats. Under 2010 skrev jag en handbok med tips från lärare i Sverige och med bidrag från svenska elever. Den översattes till arabiska i Sverige och trycktes i Småland. Fyra lådor med 1000 handböcker kördes ut till i Praktisk Solidaritets lokaler för att skickas med i nästa container med kläder som skulle till flyktinglägren i Algeriet. Samtidigt kunde BiS också beställa tryckning av 5000 exemplar av boken från bokförlaget Casbah i Algeriet.

MEN VAR ÄR BÖCKERNA?

I början av oktober kliver jag av planet i Alger, fortfarande nervös. Kontakterna med förlaget hade skötts av svenska ambassaden. Den nya kultursekreteraren Randi Adou-

me har försäkrat i mejl att böckerna var tryckta, men hon hade inte sett dem. Vi åker till förlaget tillsammans, vi ser inga böcker. Monsieur Achou, en vänlig liten man bakom ett mycket belamrat skrivbord, säger att 5000 böcker är tryckta och ligger inplastade på fem pallar på ett lager. Han låter övertygande. Om böckerna verkligen är tryckta är transporten av dem två hundra mil genom öknen mitt andra stora problem. Insamlingen i Sverige hade inte gällt kostnader för frakten till lägren. För att lösa det problemet hade jag hört mig för hos olika biståndsorganisationer med kontor i Alger. Ingen var intresserad att hjälpa till. Men eftersom själva idén att trycka upp många exemplar av strutsboken hade kommit från minister Khalil Sidmahamad hade jag mejlat och ringt honom från Sverige. Hans svar hade varit: Var inte orolig. Transporten tar vi hand om.

Jag hade mejlat Polisarios ambasad i Alger om det, men inte fått något svar. Nu ringer jag dit från förlaget och det dröjer inte länge förrän, Abba, en skrattande och dynamisk västsaharier dyker upp. Han arbetar på Polisarios ambasad, men hade inte läst mina mejl så noga, han trodde att det handlade om frakt av 250 kg böcker till lägren. Han bleknar inte ens när jag säger att det handlar om 2,5 ton böcker. I stället gapskrattar han och säger han också: Var inte orolig. Transporten tar vi hand om. Inte utan bävan flyger jag vidare till Tindouf och lägren.

Jag hade skjutit upp min resa till Algeriet och lägren av olika anledningar. En var att skolorna i lägren hade lov under de heta sommarmånaderna, jag ville ju vara med när böckerna delades ut. I augusti var det ramadan och förlaget kunde inte trycka förrän efter fastemånaden. Nu var skolorna igång. Men skulle jag få se böckerna och se dem delas ut under mina två veckor i lägren? För säkerhets skull hade jag lagt ner några av handböckerna i resväskan i Sverige. Resväskan kommer bort på vägen från Alger till Tindouf. Men efter tre dagar dyker väskan upp och jag kan visa handboken för förtjusta lärare och inte minst bibliotekarierna knutna till det allra första folkbiblioteket, det i Smara. Men varken böckerna från Alger eller containerna från Sverige där de fyra lådorna med handböcker har kommit fram.

HANDBOK TILL HADARAS SON

Under tiden reste jag med min tolk Ahmed Fadel in i den befriade delen av Västsahara. Den är en ökenremsa öster om den mur som Marocko byggt i det ockuperade Västsahara. Det är där Hadaras son bor med sin familj, han ingår i den styrka som bevakar gränsen. Vi kör i 8 timmar genom öknen i en skraltig jeep innan vi hittar honom och familjens tre tält och nio getter. Vi stannar några dagar. Jag har planer på att skriva en fortsättning på boken om hans pappa så varje dag av väntan på böckerna kan jag utnyttja till viktiga samtal och intervjuer. Hadaras son talar, liksom de flesta andra flyktingarna, bara sitt eget språk, den arabiska dialekten hassania, men Ahmed Fadel översätter vad han och andra säger till spanska.

Det är tre år sedan jag var här sist och Hadaras son fick de första böckerna om fadern. Den här gången får han ett exemplar av handboken. Han är mycket förtjust i att det finns ett foto av honom och mig i handboken, men allra viktigast tycker han det är att vi lagt in det enda foto som existerar av hans pappa.

– Och tänk att boken kommer att finnas på alla skolorna i alla fem flyktinglägren, säger han. Här i närheten har dom just startat en nomadskola. Hoppas den kommer dit också. Och handboken också förstås.

Jag har inte hjärta att säga att böckerna är på drift. Och att containern med handböcker inte heller kommit fram.

HJÄRTKLAPPNING

Tillbaka i lägren igen kommer det jag väntat på i nästan fjorton dagar: ett efterlängtat mobilsamtal. Någon säger: Böckerna har kommit! Innanför ett högt staket står en stor lastbil. När bakdörrarna slås upp får jag hjärtklappning. Där innanför ser jag fem pallar med böcker - 5000 strutsböcker.

Böckerna ska skolministeriet ha. Men 50 böcker har jag reserverat till bokbussen Bubisher och folkbiblioteket i Smara som snart ska invigas och 30 till min tolk Rubio som vill arbeta med boken i lägret han bor i. Vi lastar av åttio böcker, en av dem som hjälper till att bära är sonen till en person som förekommer i boken: Ökendetektiven. Detektiven och spårfinnaren är död men hans son

är mycket stolt över att hans pappa förekommer i boken. Vi kör böckerna i hans hostande och avgasosande taxi bort till lägret Smara och bär in böckerna på folkbiblioteket som snart ska invigas.

Hyllor håller på att tillverkas. Nästa vecka är de klara och vi kan ställa upp alla Hadara-böckerna, lovar bibliotekarien.

Dagen därpå kan jag göra en tur med bokbussen Bubisher och eleverna får se de första exemplaren av boken om Hadara på arabiska. Samtliga eleverna vill låna boken.

GRUNDPLÅT TILL SKOLBIBLIOTEKEN

Sista dagen i lägren har jag ett möte på Utbildningsministeriet med direktören Hamadi Belaiol.

Det visar sig att böckerna hade sänts på lastbil från Alger till hamnstaden Oran. Dit reste han själv. – Jag ville vara säkert på att den dyrbara lasten inte kom bort, säger han. Det tog lite tid för vi ville invänta ett fartyg som kom med skolbänkar för att samordna frakten med lastbil hit. När det gäller containern från Sverige där handböckerna finns med vet jag att de är här om två dagar. Bara handböckerna har kommit ska vi skicka ut böckerna och handböckerna till alla skolorna i alla lägren. Alla lägren 32.000 skolelever ska kunna läsa boken om Hadara och alla lärarna ska kunna bli inspirerade av handboken.

– Vi har många solidaritetsorganisationer som hjälper oss, vi har fått många böcker hit under årens lopp.

Men de har varit på fel språk, språk som nästan ingen kan, tyska, engelska, franska. Spanska ska barnen lära sig i skolan och en del av de äldre flyktingarna kunde spanska innan de tvingades fly hit för drygt 30 år sedan. Men arabiska är språket våra barn ska lära sig läsa och skriva på. De har bara haft läroböcker. Vi har inte haft någon skönlitteratur på arabiska förut. De här böckerna har allt, de är på arabiska och de handlar om oss, de förstärker vår identitet. Böckerna från Sverige ska bli grundplåten till skolbiblioteken som man har bestämt ska finnas på varje skola.

Monica Zak
författare

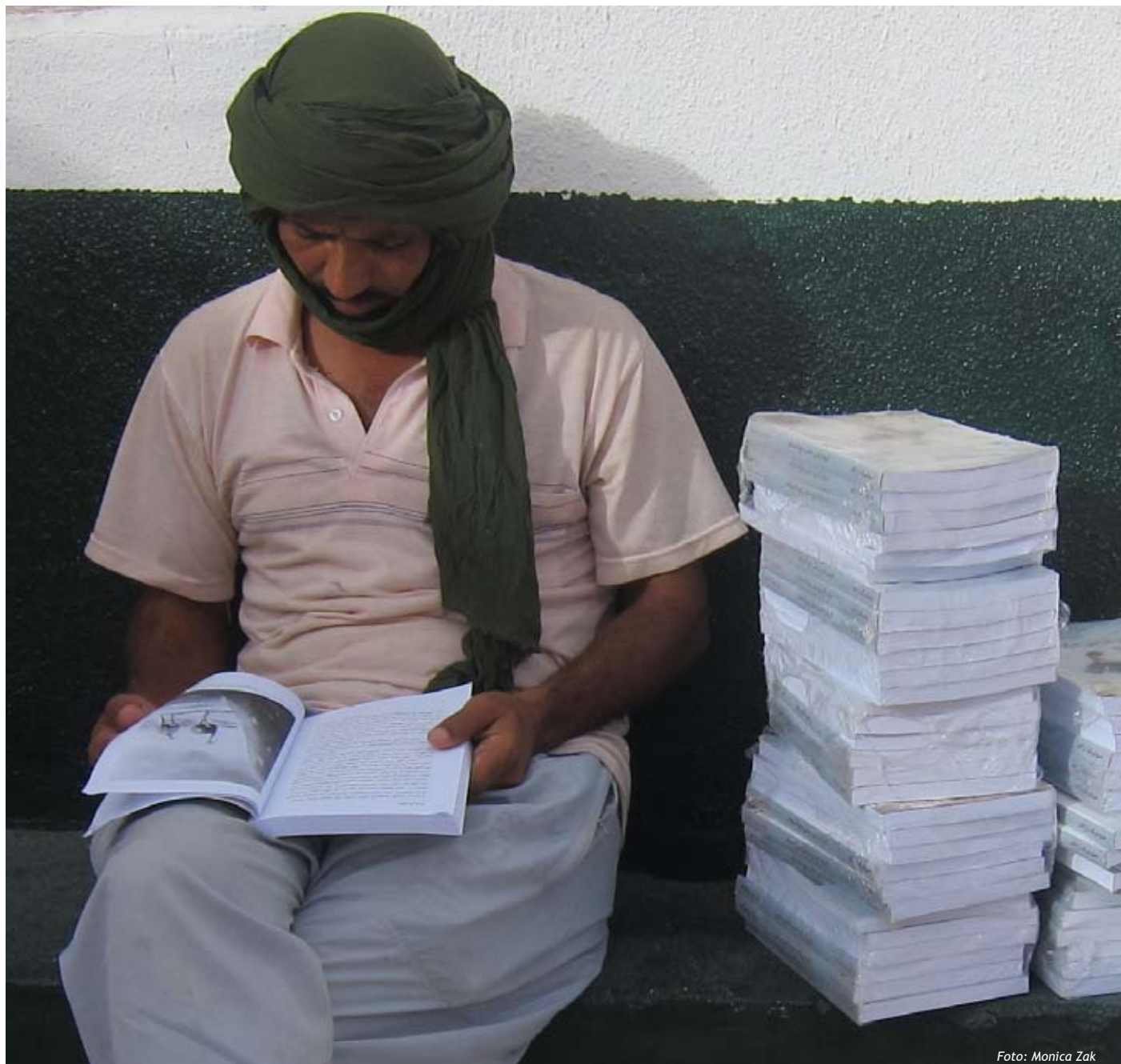

Foto: Monica Zak